

Redacția și Administrația:

Budapesta, VIII., Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani.

Tot aci să primesc anuinciuri cu prețurile cele mai moderate.

Un numar 10 fileri.

ADEVERUL

FOAIE POLITICĂ, SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ.

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

Foale pentru poporul muncitor roman.

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:

Pe 1 an — — — — 2 coroane
Pe 1/2 an — — — — 1 coroană

Pentru strălătațe:

Pe 1 an — — — — 2 coroane

Pentru-America:

Pe 1 an — — — — 1 dollar

Redactata de un comitet.

Apare in prima Vineri dupa 15.

Redactor-responsabil: Aurel Cristea.

CONGRESUL.

Stimați Tovarăși!

Comitetul regnicolar român din Budapesta, în ultima sa ședință a hotărât, că anul acesta,

Congresul al VI-lea al muncitorimeii romane din Ungaria.

il va ținea în Sibiu, în ziua întâia și a doua de Crăciunul românesc, cu următoarea provizorie

ORDINE DE ZI:

1. Darea de seamă a comitetului central;
 - a) Raportul secretarului;
 - b) Raportul cassarului;
 - c) Raportul controlului.
2. Organizația politică și economică.
3. Votul universal.
4. Pressa.
5. Reuniunile meseridlor români.
6. Alegerea comitetului regnicolar.
7. Propuneri.

De aceia comitetul regnicolar român roagă pe toți tovarășii, că încă de acuma să înceapă agitația cea mai mare în toate părțile Ungariei locuite de români, pentru reușita acestui congres.

Cu salut frățesc

Comitetul regnicolar român
din Ungaria.

Să fim tari în credința noastră!...

(em.) Dacă din multe fărădelegi, ce am îndurat și îndurăm încă noi, proletariatul din această nenorocită țară, care din nefericire a ajuns să fie condusă de oameni cu inimi de tirani și cu mâni sacrilege, care prin manoperele lor înșelătoare au cules pe seama lor, toate bunătățile, toată mana produsă după munca brațelor proletariatului și prin astfel de mârșăvenii au ajuns stăpâni pe toată situația țării și cei mai declarați dușmani ai clasei muncitoare. Dar în ciuda tuturor fărădelegilor ce îndurăm din partea lor, mai tari în credința noastră, cu fruntea ridicată ne apropiem cu pași siguri spre țanta ce-o avem înainte: *Organizarea proletariatului român sub drapelul socialdemocrat!*...

Ne-au fost și ne sunt acești oameni dușmani de moarte și cu puterea statului ce-o au în mâinile lor se vor nizuia ca să ne jupoaie și puținul ce-l avem. Inșă ce avem noi?...

Vieța și doauă brațe cu cari muncim zi și noapte pentru o coajă de pâine, pentru noi și familiile noastre năcăjite! Pe munca brațelor noastre ei ne sunt stăpâni și când li taie capul ne fură dela gura copilașilor și acea coajă, muncită cu sudoarea feței noastre și pe noi ne îngroapă în mormântul suferințelor.

Soarta noastră, a muncitorilor așa ne-a fost și așa ne este și azi; dar mai ales a bietului muncitor român, care e încă foarte credul, căci dulcele vorbe ale astorfel de oameni li nomește ca pe niște copii mitoci și pe al căror plâns îl înăbuși c'o bucată de zahăr.

În șirurile noastre, ale muncitorimeii române, se găsește o mulțime de muncitori de această categorie, care se mulțimesc c'o vorbă dulce din partea dușmanilor noștri, ca să-i înduplece a intra în rândurile dușmanilor și de-acolo să facă pe căteii domnilor și pe noi să ne păzască ca pe dușmanii lor de moarte.

Lucrurile aceste tragice și foarte triste se petrec zilnic în viața noastră, în viața muncitorimeii, prin urmare *datori suntem cu toții ca să ne apărăm viața, familia și copilașii nevinovați care încă în etate de 2-4 ani sunt judecați la moarte, de boala cea mai periculoasă: tuberculosă, care provine din lipsa de nutremânt.*

Cu toate că pacostea asta și-a găsit teren mai ales printre proletariatul român, care a rămas cu totul îndărăt de celalalt proletariat al altor neamuri conlocuitoare cu noi, nu ne dăm seama și încă până nu va fi târziu, să căutăm și să ne apropiem cu inima curată și cu pași repezi spre *tabăra mare* compusă din frați de-ai noștri cari sufer în rând cu noi și cari cu brațele deschise și cu acea inimă curată de frați în suferință, cu cari ne vom apropia noi de ei, ne așteaptă se intrăm în șirurile lor, și uniți se luptăm pentru asigurarea generațiilor viitoare, un sistem mai prielnic prin care își vor lupta o viață, mai sănătoasă și un trai mai fericit.

Dorul de libertate, de dreptate, de frățietate și de-un trai mai fericit a făcut ca sufletele mai luminate a câtorva din proletariatul maghiar, și acești câțiva, mânați de curentul democratic ce venia dinspre Apus, au înfipt pe acest pământ stindardul roșu și cu ajutorul elementelor mai luminate, mai deștepte la cunoștința de sine, au sămănat sămânța socialdemocrației printre mulțimea proletariatului de aici.

Pe zi ce mergea, se vedea cum această sămânță a prins rădăcini în tot mai multe suflete de muncitori, și numărul acestora se înmulțea repede. Și cu cât se mărea numărul celor conștienți, cu atât le-a fost mai ușoară lupta, și prin adunări populare au deschis ochii celor mulți, cari la urmă au intrat ca soldați sub această *flamură roșie care simbolizează socialdemocrația!*...

Astăzi, când această *tabăra mare* a făcut pe stăpânitorii acestei țări să se mai modereze în oarba-le trufie, și să țină cont de milioanele desmoștenite, care lupte grele au purtat și poartă pentru drepturile tuturor *popoarelor din această țară*, ne-au deșteptat într-o-câtva și pe noi, pe muncitorii români și ne-a învățat cum să luptăm pentru organizarea proletariatului român sub această *flamură roșie* sub care își află mai asigurată existența atât politică și socială cât și cea economică.

Intocmai ca la proletariatul maghiar, așa și la proletariatul român, s'au ridicat din sânul lui, tovarăși cu idei mai profunde și studiind starea în care se sbuciumă poporul român de veacuri întregi, fără să-și fi găsit soluția de scăpare, s'au pus și au încercat pentru organizarea lui pe baze socialdemocrate, fiind convinși că numai și numai pe această cale se va putea elibera de toate nevoile ce-l împresoară și apasă de întregi decenii.

Inrolați-vă deci sub acest steag și fiți conștienți și în credință tari, căci viitorul are să fie al nostru!...

Un pas înainte!

Deșteptarea proletariatului român. — Înființarea de noi secțiuni românești. — Adunări și conferințe. — Brutalitatea autorităților maghiare. — Conferința comitatensă și adunarea populară din Alba-Iulia oprită. Popii, contra noastră. — 100 de noi abonați particulari.

După-cum am fost amintit în nrul trecut, că comitetul regnicolar român din Budapesta a aranjat în mai multe părți ale țării locuite de români conferințe și adunări populare, cu a căror ținere a fost încrezut tovarășul Aurel Cristea, care timp de 26 de zile și-a continuat drumul spre a vesti dreptatea și a indigna pe proletarul român la organizare pe baza socialdemocrației.

Inșă în acest greu drum de neodihnă și spinos, multe a avut de întimpinat din partea autorităților, precum din partea clerului, cari prin predici de pe amvoane, solitau poporul, să nu ia parte la acele adunări și conferințe la cari va vorbi Cristea trimisul păgânilor din Budapesta.

Dar cu toate astea, cele mai multe conferințe și adunări au avut reușite foarte frumoase.

Asta înseamnă, că poporul român din Ungaria a început să se deștepte, văzând razele strălucitoare ale socialismului, care a pătruns să lumineze până și în întunecimea văzduhurilor, luminând creierul poporului întunecat și arătându-i drumul ce duce spre desrobirea omenimei.

Da, de data asta poporul român din Ungaria a dat dovadă, că cu trup și suflet se alătură de mișcarea socialdemocrată, că vede însuși că aici e puterea și aici e mântuirea.

Nu mai dă crezământ sufletelor negre ale clericalismului, destul i-a întunecat mintea cu speranța lumii celeilalte, dincolo de mormânt, ținându-i sclavii domnilor a celor ce se numesc de: Stat.

Totasemenea nici sulitețele jandarmilor și polițiștilor nu mai pot opri lumina socialismului.

Numai, au trecut timpurile bătrâne, acum vine poporul la rând și n'o trece mult, până-când și tiranii timpului de față — s'or mătura de pe pământ.

Veni-va timpul când tiranii și-or lua răsplata în fața judecăței poporului, căci prea și-au bătut joc de el, și-și bat chiar încă astăzi.

Pe poporul din Ungaria l'au adus domniile la sapă de lemn, e rupt, zdrențos și flămând, e dezmoștenit de toate, numai sufletul mai are în el, și atunci oare n'o isbucni furia în el?

Chiar și poetul Coșbuc în poezia „Noi vrem pământ” spune:

Să nu de-a D-zeu cel sfânt
Să vrem noi sânge nu pământ,
Când nu vom mai putea răbda
Când foamea ne va răscula
Christoși să fiți, nu veți scăpa
— Nici în mormânt!

Trist e, dar așa este. Foamea e cel mai bucurător, înșă socialismul nu prin scurgere de sânge și prin cultură, prin solidaritate (înfrățirea popoarelor) voeste să trans-

forme societatea păgână de azi în o societate egală, unde oamenii să fie pe-o formă, unii ca alții să se bucure de frumuseța și bunătățile naturii.

Și așa se vede, că dorul după o nouă viață liberă și egală a făcut pe acei zeci de mii de români, ca să ia parte și să asculte vorbirea asupra frumosului ideal al socialismului ținută de trimisul păgânilor — vorba popilor — din Budapesta.

Acum odată a văzut poporul, că nici el, dar nici acei-ce l'au trimis pe el se *propovăduiască dreptatea — nu-s păgâni, și-s oameni ce doresc dreptatea și înaintarea poporului român.*

Aici dăm loc decurgerea conferințelor și adunărilor populare:

Chișineu.

Duminecă în 23 Octomvrie, după amiază la 3 ore s'a ținut adunare populară în Piața-Mare la care au luat parte peste 1500 de oameni. Președinte al adunării a fost ales tov. Demetriu Cuc, iar notar tov. Simion Laza. Iar tovarășul Aurel Cristea a referat ordinea de zi, *votul universal, scumpetea alimentelor de traiu și presa.*

Seara, tovarășul Cristea a ținut o conferință, după care s'a alcătuit secțiunea română a partidului socialdemocrat, iar în comitetul de conducere s'au ales următorii tovarăși: Dimitrie Cuc, Ioan Calba, Simion Laza, Dimitrie Corpaș, Ioan Cuc, Mihail Brândaș, Iosif Sintje, Francișe Schweier și George Elekes.

Pâncota.

Aici a ținut tov. Cristea o conferință restrânsă în hotelul „Magyar Király“, Mercuri în 26 Octomvrie seara la orele 8.

Brad.

Joi, în 27 Octomvrie, tovarășii din Brad au conchemat o consfătuire pentru organizare la care a luat parte și tov. Cristea, după a cărui vorbire s'a alcătuit secțiunea română, iar în comitet s'au ales următorii tovarăși: Ieremie Popa, cassar; Kore Molnár Béla și Teodor Trifa, notari; Ioan Popa, Nicolae Ronta, Teodor Gyanka, Francișe Zöldhegyi, Ladislau Szabó, Nicolae Losnița, Nicolae Golcea, Nicolae Barta, George Copoz și Matei Cozma.

Pecica.

Duminecă, în 30 Octomvrie, s'a ținut o mare adunare populară, după amiază la 3 ore pe Piață, la care au luat parte peste

2000 de oameni. Placatele roșii puse pe străzile Pecicei an fost zgăriate de oamenii popilor. Președinte al adunării a fost tov. Stefan Petrișor, care prin o vorbire frumoasă deschide adunarea și predă cuvântul tov. Aurel Cristea, care referă ordinea de zi *votul universal, scumpetea și presa.* În tot decursul adunării, ploaia curgea mereu, însă pui de om n'a părăsit locul adunării.

Lugoj.

Tot Duminecă în 30 Octomvrie s'a ținut o mare adunare populară în Lugoj, după amiază în Restaurantul Concordia. Președinte a fost ales tov. Drăgan, notar tov. Recsey. Ordinea de zi a fost referată în limba germană de tov. Baron Ede (Budapesta), iar în limba română și maghiară de tov. Sava Ș. Demian.

Zorlențu-Mare.

Tot Duminecă, în 30 Octomvrie după amiază la 2 ore, s'a ținut și aici o mare adunare populară, la care au luat parte mai multe mii de oameni. Președinte al adunării a fost ales tov. Suci, iar de notar tov. Neda. Primul orator a fost tov. Ioan Budean, care nu mult și-a continuat vorbirea, fiind provocat din partea jandarmilor să tacă, iar adunarea au voit s'o împărășie. Însă mulțimea a protestat energic contra acestei barbarii, astfel că tov. Budean și-a putut continua vorbirea mai departe. În limba maghiară și germână a vorbit tov. Carol Tesars. Iar la sfârșitul adunării s'a primit o rezoluțiune prin care se pretinde ca să se *pună cât mai în grabă capăt scumpetei, și introducerea în lege a dreptului de vot universal, egal, direct și secret.*

Radna-Lipova.

Conferința conchemată aici, pe seara de Luni 31 Octomvrie, nu s'a putut ține din cauza oriașei ploii ce a durat până noaptea târziu.

Hunedoara.

Conferința conchemată aici pe Joi seara 3 Noembrie, n'a fost permisă de autoritățile locale.

Petrojeni.

Aici muncitorimea în toată puterea cuvântului îi putem numi de: *slavi.* Nu numai că nu li-se permite organizarea, dar nu li-se permite nici abonarea de foi socialiste. Despre care se simte că e abonat la

foaie socialistă, s'au are idei socialiste, s'au că voește să agite printre muncitori, acela e persecutat, dat afară din muncă, ba chiar și din oraș. Vineri în 4 Octomvrie, când tov. Cristea a sosit în gara de Petrojeni, a fost recunoscut din partea oamenilor autorităților, cari momentan i-au atras atențiunea, ca nu cumva să-și permită a ține vorbiri pe sub ascuns, că momentan va fi deținut și escortat. S'a dat ordin tuturor localurilor publice, ca la caz de vor simți o strânsură ori-cât de mică, se incunoștiințeze jandarmeria. Însă tov. Cristea și-a luat îndrăsneala și aceea, ce ar fi avut de spus într'un cerc larg de tovarăși, le-a spus într'un cerc restrâns. Iar în loc de abonați, un tovarăș și-a luat angajamentul, ca deocamdată să se trimită 30 de exemplare din foile noastre pe cari el le va vinde cu numărul tovarășilor, astfel d-nii nu vor ști cine-s abonați la foile noastre. Iar tovarășul Cristea a părăsit liniștit Petrojenii.

Orăștie.

Duminecă în 6 Noembrie, la 3 ore înainte de amiază la grupa zidarilor, tovarășii din loc au conchemat o adunare, la care au luat parte un număr mare de tovarăși. Tovarășul Ioan Herța printr'o vorbire frumoasă salută pe cei prezenți și deschide adunarea și predă cuvântul tov. Aurel Cristea, care vorbește asupra *votului universal, scumpetea și presa.* După care se ia hotărârea, ca de aici înainte să se trimeată cu 60 de foi mai multe la grupa zidarilor, decât până acum. După care tov. Herța declară adunarea de închisă.

Alba-Iulia.

După-cum am fost amintit în mai multe numere, că vom ține la Alba-Iulia, Duminecă în 6 Noembrie, înainte de amiază conferință comitatensă, iar după amiază adunare populară, însă — durerere — că atât *conferința comitatensă, cât și adunarea populară le-a oprit, precum placatele pentru adunare le-a confiscat, iar pe tovarășul Ioan Muntean și soții, conchemătorii acestora, autoritățile au voit să-i dețină, însă curajioși au protestat contra acestor fără-delegi, astfel că renegatul căpitan de poliție Roșca fu silit să-i elibereze.* La conferința comitatensă s'au prezentat 5 orașe cu 7 delegați și 8 comune cu 13 delegați. Însă cu toate că au oprit conferința și adunarea, tovarășii s'au retras într'un mare restaurant unde neconturbați de nimenea și-au continuat vorbirile în fața alor cel puțin 600

Moartea procurorului.

— De J. Darverne. —

Președintele după-ce a deschis ședința numai decât a predat cuvântul procurorului de stat.

Procurorul să ridice. Figura-i bătărană, avea niște ochelari de sticlă. Iar sub nasu-i cărn se putea observa niște peri încrețiți.

Mânele surtucului le-a tras până la cote, iar mâna stângă și-a atârnat-o peste o gramadă de acte de acuză. Cu mâna dreaptă deodată a arătat pe acuzat după-ce apoi își începu discursul:

— Domnilor jurați! Omul ăsta de două ori e făcător de rele și de două ori e responsabil pentru faptele sale. Sunt deci sigur, că veți fi destul de stricți față de el. Duverdier stă înaintea d-voastră sub greutatea acelor acuze, că a săvârșit operațiuni oprite, cari au pricinuit moartea mai multora.

Domnilor, știți că o mamă sârmană a murit, a picat jertfă acestui medic tânăr fără conștiință. Știți că la operațiunea aceasta i-a dat mână de ajutor și o moașe, care ani de-a rândul, fără a fi conturbată de nimenea și-a săvârșit păcătoasa-i manoperă. Pe lângă toată râvna și osteneala depusă de justiție abia acum i-a reușit să dea pe acest nefericit pe mâna judecătoriei. Făptuitorul principal să așă în mâinile noastre.

Față de el rog dreptate, în numele necinstirii moralei, în numele atacării fundamentale a societății și în fine în numele conștiinței omului, cari sunt sguduite de astfel de fapte păcătoase.

Procurorul deși oșobit, a privit satisfăcut în jurul lui, iar din când în când să uita la acuzat și jurați.

Duverdier sta cu capul plecat, fără să fie atent la discursul procurorului. Și-a uitat de judecătorie, de jurați, de ascultători. Gândul lui era îndreptat la învățăturile sale, la tinerete, cari au fost pline de amar, până ce ajunseră la diploma de medic cu al cărei ajutor a ajuns la cele trebuincioase pentru traiu.

Desbaterea e în curgere. Procurorul cu o oratorie tragică își descarcă acuzele. Cu aceia a sfârșit, că trebuie dat o pildă strictă. Judecătoria nu va spumera și va fi nedumerită. Datorința asta i-se impune cu atât mai vârtos, cu cât a cutezat să pretindă să se treacă cu vederea. Ba ce e mai mult, lui, ca reprezentantul societății i-s'au scris scrisori în cari a fost provocat să nu corespundă cerințelor sale.

— Da, domnilor jurați! Mi-au trimis scrisori amenințătoare, descoperiri, dar mai mult, amenințări formale. Judecați din aceste sumeția acelor, cari de prin ascunzișuri aprobă păcatele acestui nemernic.

Prin rândurile publicului a trecut un vuet de simpatie. Procurorului, care își juca prima oară rolul în Verneville — după cum să vedea — îi plăcea acest lucru. Cu o privire îndestulitoare privesc la ascultători și la jurați.

Ținuta lui Duverdier a făcut o impresie rea printre jurați, față de discursul agitat al procurorului. Medicul nici că a încercat să se aperi. A recunoscut tot. În timpul acesta, jandarmii, cari își făceau serviciul, dintr'o căscioară au auzit strigătul de moarte al unei femei. În căscioara aceea locuia o moașe. Când au pătruns în grădina văzură pe bătrâna care să silea să scape. În chilie au deținut pe un tânăr — pe acuzat — care sta înaintea patului, în care zăcea cadavrul unei tinere femei...

Acuzatul, când a fost ascultat, a negat orice deslușire. La întrebările președintelui a răspuns numai în cuvinte întrerupte: „Da“, „Vinovat“... „Singur e vinovat“.

Apărătorul, între astfel de împrejurări, n'a avut o chemare ușoară. A vorbit mult, pe lângă toate semnele respingătoare ale acuzatului, și-a dat silința să invinovețască pe moașa fugară. Jurații, abia că l'au ascultat, când s'au retras pentru a aduce sentința, apărătorul simțise că afacerea-i o pierdută.

— Stați! Stați! Eu sunt vinovată!... Fiul meu nu e vinovat! Mă jur!...

de tovarăși. Primul orator a fost tov. Aurel Cristea, care a arătat ticăloșenia polițienească, precum s'a ocupat cu votul universal, scumpetea, pressa și cu organizarea poporului. Au mai luat cuvântul următorii tovarăși: Ioan Vițelar (Budapesta), Vasile Maniu (Sibiu), Petru Breznican (Hunedoara), Ioan Muntean (Alba-Iulia) și alții. După asta s'a luat hotărârea ca să meargă de aici înainte cu 70 de foi mai mult ca în trecut la grupa zidarilor, care e totodată și secțiunea română, pentru-că numărul membrilor s'a înmulțit cu 70.

Blaj.

Aici s'a ținut o conferință luni în 7 Noembrie, seara la orele 8, în Restaurantul tovarășului Mihail Winkler. După vorbirea tov. Cristea, a mai luat cuvântul tov. Teodor Onișor, președintele secțiunii locale, precum tov. Petru Breznican (Hunedoara), și fiindcă au participat și mulți tovarăși unguri, a mai vorbit tov. Makkai și Cristea în limba maghiară, după care tov. Onișor printr'o cuvântare însuflețitoare declară conferința de închisă.

Sibiu.

Totasesemenea și aici a ținut tovarășul Cristea o consfătuire cu tovarășii din loc, Marți în 8 Noembrie, asupra organizării muncitorimei române din localitate pe viitor, precum asupra congresului ce are să se țină de Crăciun, precum trebuie să se înceapă o luptă și mai energetică contra reuniunii meseriașilor de-acolo. Au mai luat cuvântul și tovarășii Maniu, Vili, Tăslăuanu, Breznican și alții.

Streja-Cârțișoara.

Mercuri în 9 Noembrie, tovarășii de aici au făcut o mare agitație în întreg jurul Cârțișoarei, care a și avut un rezultat foarte frumos. Însă solgăbirăul a declarat tovarășului Constantin Folea, că nu permite conferința numai adunare poporală, atunci tovarășul Folea a înștiințat adunare poporală, însă asta n'a permis-o pentru-că se ține seara, cu dl solgăbirău n'au putut ajunge la rezultat tovarășii nicidecum. Seara a sosit și poporul din comunele Oprea-Cârțișoara, Cârța, Arpașul-de-jos, Arpașul-de-sus etc., curgea ca ploaia spre Cârțișoara, ca să audă prima cuvântare socialistă prin partea lor. Se adunară în întunecimea nopții sub poalele uriașilor munți acoperiți cu zăpadă. Suru și Negoiu peste o mie de oameni. Însă cu toate că solgăbirăul a oprit adunarea, tovarășul Aurel Cristea cu tov. Con-

stantin Folea și alții și-au luat inima în dinți, neținând cont ce are să se întâmple, s'au dus între mulțime, unde tov. Cristea a vorbit mai pe scurt, asupra *votului universal, organizației și pressii*. Intreaga vorbire a fost primită cu mare însuflețire și strigăte de: *Să trăiască socialdemocrația!* de răsunau Carpații. A mai vorbit tovarășii Constantin Folea și Vasile Schiopul, după care s'a înființat secțiunea română și în comitet s'au ales următorii tovarăși: Constantin Folea, Ioan G. Cănduleț, Vasile Schiopul, George G. Cănduleț, Ioan R. Căpățînă, Gedeon Străzuț și Francisc Guia. După asta s'a luat momentan hotărârea, ca fiecare membru al secțiunii se plătească o cotizație de 10 fileri săptămânal în urma căreia se primească și foaia. Se primește! S'aude un glas din întunecimea nopții: *Vin jandarmii!* Iar mulțimea s'a împrăștiat în cea mai mare liniște.

Codlea.

Vineri în 11 Noembrie, tov. Aurel Cristea a ținut o conferință tovarășilor din Codlea asupra *Organizare și pressii, precum pentru-ce avem lipsă de votul universal?* la care a luat cuvântul și tovarășul George Cristea din Brașov. La această conferință au luat parte și o mulțime de femei și fetișoare. Conferința a fost închisă prin o cuvântare ținută de tovarășul George Adam președintele secțiunii române. La urmă s'au făcut mai mulți abonați și s'a hotărât ca toți membrii, 54 la număr, să aboneze foile noastre.

Sighisoara.

Duminecă în 13 Noembrie, s'a ținut o mare adunare poporală în Sighisoara înainte de amiază la 10 ore. În numele conchemătorilor tov. Francisc Barabaș salută pe cei prezenți și recomandă de președinte pe tov. Nicolae Cristea, iar de notar pe tov. George Dafin. Tov. președinte deschide adunarea și predă cuvântul tov. Aurel Cristea, care prin o vorbire de aproape o oră se ocupă cu *situația politică, cu votul universal și pressa*, mai luând cuvântul și tovarășii Ioan Vițelar, Cristolovean și Barabaș, după care se aleg următorii tovarăși în comitetul secțiunii: Francisc Barabaș, Mihail Hening, Nicolae Anton, Ioan Celemen, Zaharie Muntean, Nicolae Cristolovean, George Dafin, Ștefan Culcer și Nicolae Damian.

Mediaș.

Aici era să se țină Duminecă după amiază adunare, însă în loc să pună pedeci autori-

tățile adunării au pus popii. Sâmbătă s'au lipit placatele noastre pe pereți și fiindcă erau roșii s'au speriat popii sași și români de ele, și-au tăbărit sufletele negre ca lăcustele asupra birtașului unde era să se țină adunarea și l'au silit ca în ultimul moment să nu de-a sala. Acesta i-a ascultat, pentru-că i-au promis preoții că-l suffă după moarte în împărăția cerurilor. Astfel am rămas fără sală. Însă seara s'au adunat tovarășii într'o cafenea, unde după-ce le-a ținut câte-o vorbire tov. Aurel Cristea și Ioan Vițelar, au alcătuit secțiunea și în comitet s'au ales următorii tovarăși: N. N. președinte, Teodor Ciora secretar, George Șomfălean cassar, Teodor Suciu, Nicolae Diacon, Ioan Florea și George Lungu, membrii în comitet.

Ibașfalău.

Totasesemenea și aici era să ținem adunare luni în 14 Noembrie, tot în acea zi au avut și popii români *adunătură* în Ibașfalău și s'au hotărât ca cu ori-ce preț să impedeze adunarea, au sărit ca vevertilele ciușii noștri pe la țărani, spunându-le că nu le mai face feștanie și nu-i mai spovedește de-or lua parte la adunarea socialistă unde va vorbi păgânii din Budapesta Aurel Cristea și Ioan Vițelar. Destul de trist că frații noștri dau mai mult pe spovedania și feștania popilor, decât pe-o cultură adevărată. Sperăm că în viitor tovarășii noștri s'or gândi altfel.

Sperăm, că după cele cetite în dările de seamă de mai sus, n'are să fie un tovarăș care să nu protesteze în contra clerului, luptă hotărâtă trebuie să ducem în contra acestor răuvoitori ai poporului.

În al doilea rând, pe muncă tovarăși! *Intăriți secțiunile și faceți din răspuneri la noi abonați spre a putea rezolvi chestia asupra edării cu data de 1-iu Ianuarie a foaii săptămânale.*

Pe lucru, tovarăși!

1900—1910.

Am mai trăit încă 10 ani de zile în neagra mizerie din Ungaria, introdusă din partea celor doritori de ranguri, popoarelor desmoștenite de toate drepturile, cari se luptă cu munca grea de fabrici, ateliere, cu munca economică la câmp în frig, ploaie, vânt și căldură.

Da, am mai trăit și totodată am întâmpinat și greutatea mari, sutele de mii, cari am trebuit să suferim alături de familiile noastre flămânde și desbrăcate de haine, chinurile trainice ale vieților mizerabile în scumpetea mare a existenței de ani de zile. Sutele de milioane de chilograme ca: pâne, carne, unsoare, sare, petrol, cu 15, 20, 30 și 40% la consumurile private și ale statului le-am plătit mai scumpe ca în Anglia, Germania și Franța.

După-cum știm, în Ungaria dela 1900 au domnit la putere, mai multe guverne: Széll, Tisza și Kristóffy.

La anul 1906 a devenit la putere coaliția sălbatică, în fruntea căreia și-au jucat rolurile maimuțarești *Kossuth Franți, Wekerle, Apponyi și Andrássy*, cari numai prin promiterea *votului universal și secret* au fost aleși de popoarele zdrobite din Ungaria. Acest guvern, ca și cele din trecut, după ce au fost aleși cu majoritate în parlamentul de clasă al groșilor și agrarilor, și-au uitat de promiterea *votului universal*, ca lege în primul rând în lista-program a parlamentului, l'au înlocuit cu limba de comandă maghiară în armata austriacă din Ungaria și banca autonomă.

Patru ani aproape au trăgănat coaliția cearta între Ungaria și Austria, patru ani s'au plimbat dela Budapesta la Viena, fără ca să mai rupă ceva din mizeria galbină a popoarelor desmoștenite din Ungaria. Coaliția a votat patruzeci de milioane mai mult de cât a preseris legea pentru istala-

O femeie a străbătut în sală, care nu s'a oprit până la grilogul ridicat dinaintea martorilor. Era cu capul gol, cu o îmbrăcămintă deranjată și cu mânele încrușișate, pe jumătate amețită, a căzut în genunchi în fața juraților. Scena aceasta a produs o gălăgie grozavă. În fine, când s'a liniștit spiritele, în sală s'a făcut o tăcere mormântală. Femeia întepenită cum era, fără să facă vre-o mișcare, a stat în fața juraților:

— Fiul meu nu-i vinovat. Eu sunt vinovată... față de iubirea ce o simt față de fiul meu! Eu i-am dat creștere... am voit să fac medic din el. Am fost părăsită de toți. Tatăl său? A învățat dreptul. De atunci e procuror... Când m'a părăsit, neavând încotro, m'am făcut moașe. A trebuit să-mi hrănesc băiatul, să-i dau creștere, ca să fac om din el. De lucru nu prea aveam. După-ce luni de-a rândul n'am avut pâne... am cedat. Am dat sfaturi fetelor tinere, nevestelor tinere. În fine... mi-am dat învoiala. Le împlineam dorințele. Iar când pe băiat l'au deținut, sârmanul, n'avea cunoștință de nimic. A venit să mă revadă pe ziua numelui meu. El m'a povățuit ca să mă fac scăpată...

Femeia isbueni în plânsete. Iar Duverdier, care sta zdrobit și nimic pe banca acuzaților, plângea necontentit.

Procurorul cu o privire batjocoritoare să uita la femeie, o mamă, care să acuză pe

sine, ca să-și scape băiatul. Deodată, fără să vrea, a scăpat de pe buze cuvintele:

— Comedie! O adevărată comedie!...

Femeia l'a auzit. Atunci a mers până lângă podiul unde ședea procurorul:

— E comedie?! Tu zici că e comedie? Tu ești comediantul! Comediantul amorului și al justiției...

Procurorul îngălbeni. A voit să vorbească, dar cuvântul i-se opri în grumaz.

— Comedie? — repetă femeia — Însă adevărul am să-l descoper aci înaintea judecătoriei. Domnilor jurați! Deși sunt o făcătoare de rele, el, procurorul este vinovatul cel adevărat. El m'a înșelat. Asta îmi este apărarea și explicarea greșelilor mele. Dacă trebuie să documentez, că omul ăsta n'are dreptul de-a vorbi despre justiție, atunci am să vă spun eu d-voastră...

Femeia tăcu. Iar în momentul următor făcu o săritură și sbierând să alla față în față cu procuror:

— V'am spus d-voastră... Îți spun și ție, ca femeia ta legală, îmi este o clientelă dintre cele mai bune!

— Adeverește. Adevere...

Procurorul nu mai putu vorbi

Femeia scoase o grămadă de scrisori, pe cari i-le aruncă în față.

Procurorul ridicându-și mâna a căzut pe scaun și murise. Traducere de n-u-o.

rea armatai austriace din Ungaria, în a cărui schimb li-s'a dat voie din partea guvernului austriac, să cheltuiască și ei 10 milioane cu instalarea honvezimei, schimbându-i hainele și bumbii, puștile și tunurile de părădăși și cartofi.

Poporul în cei patru ani de zile a plătit tot mai mare dare, și care n'a putut să o plătească, au trebuit să-și iee strășițele și bățele pribeghe să plece la America.

Bilanțul coaliției, lucrat în 4 ani de zile, s'a încheiat cu un deficit de aproape 200 — zi două sute milioane coroane.

În primăvara anului 1910, coaliția buctă și în locul ei veni la putere o altă bandă Khuen-Hédervéry și Tisza galbinul de azi, au înființat așa zisul „Partidul Muncei” botezat partidul muscălesc, care prin terorismul jandarmilor analfabeți, prin denumiri de ranguri, prin călcarea de lege a Ungariei independente, prin rachiurile spurcate, prin papricasuri imputite, au eșit cu majoritate, ales în parlamentul de clasă al groșilor și marilor agrari.

Și am avut deja ocaziunea să auzim graiul ministrului Francisc Székely, că înainte vorbește despre punerea în program a introducerii limbei maghiare la „tribunalele” armatei austro-ungare, și acest ministru cântă, că numai după realizarea acestui punct, va aduce pe tapet votul universal-democrat.

Atâta rău în țara emigrărilor, când va fi dintre aceste două puncte ceva. Mai de grabă se vor plăti de popoarele desmoștenite ale țării asiatiche cele 245 milioane coroane, cari le-au aruncat pe spinarea popoarelor din Ungaria, de dragul instalării maimuțarești a armatei austro-ungare.

*

Alt ministru, cel de finanțe, baci Lukács, cu bucurie a anunțat prin foile groșilor și agrarilor, mai lunile trecute, că i-a reușit a face o datorie nouă pe spinarea poporului, bătut de Dumnezeul național-feudal al mizeriei numai de 500 milioane coroane, dela cele 5 bănci austriace și germane, cari numai din mila lui Dumnezeu să îmbogățesc, dând împrumuturi conducătorilor popoarelor afurisite din Ungaria asiatică.

Agrarii numai acolo sunt, unde e vorba de a pune aurul la pungulița lor fără fund. Ei numai acolo deschid ușile unde se încasează sutele de mii de milioane la bursă la vamă. Așa că această datorie nouă de 500 milioane coroane o va plăti cu camătă cu tot — de sălă bucuros, căci altcum „doba”, poporul în modul după cum ne arată strălucita statistică a anilor trecuți, lucrată de falimentate.

Deschide-ți-vă ochii, dragi cetitori, și cu multă atențiune cetiți statisticele (tablourile) următoare:

La stat a încurs dare directă:

Dela anii 1896—1900	204.6 mil. cor.
„ „ 1901—1905	183.9 „ „
„ „ 1906	290.0 „ „
„ „ 1907	273.7 „ „
„ „ 1908	256.4 „ „

Se vede dar, că darea directă dela 1901 până la 1908 s'a mărit. În acești ani s'a încasat anual dare directă 2206 milioane coroane, așa că, dacă socotim cifrele anilor cei 14 trecuți, vedem darea directă — plătită de groși, agrari, fabricanți, comercianți, proprietari și măestrii mari — că s'a mărit în 14 ani numai cu 8% la sută.

Acum față de asta, să vedem darea indirectă plătită de poporul desmoștenit — muncitori la fabrici și la munca câmpului — la consumurile statului austro-ungar capitalist, ca vinderea beuturilor spirtoase, consumul de sare, tutun și lotărie.

Venite au fost din vinderea beuturilor spirtoase:

În anii 1896—1900	160 mil. cor.
„ „ 1901—1905	175 „ „
„ anul 1906	199 „ „
„ „ 1907	211 „ „
„ „ 1908	222 „ „
Pe anii 1896—1910	in prev. 241 „ „

Venitele după tutun și jocul lotăriei au fost:

În anii 1896—1900	137 mil. cor.
„ „ 1901—1905	144 „ „
„ anul 1906	157 „ „
„ „ 1907	164 „ „
„ „ 1908	174 „ „
Pe anii 1909—1910	in prev. 192 „ „

Așa dar, aici cu cifre documentăm din ani în ani mărirea dărei indirecte.

Datoriile țării din ani în ani se măresc și se înmulțesc și cu toate astea poporului muncitor desmoștenit din Ungaria nu i-s'a făcut nici o reparare în mizeria-i albastră cu ciucuri naționali-patriotici-kossuthiști-muscălești!...

Din anul ăsta începând trebuie să plătească poporul pentru datoriile țării camețile următoare:

Camata pentru datorie înainte de anii 1867	60.6 mil. cor.
Camata pentru scutirea de dare a pământurilor nemesești (în schimbul recumpărării jobăgiilor)	17.5 „ „
Camata pentru împrumutul luat al valutei de aur	61.3 „ „
Camata pentru împrumutul luat al valutei Coroanei	109.7 „ „
Camata pentru unele datorii mai mici ale țării	18.8 „ „
Camata pentru împrumuturile dela căile ferate de stat	24.3 „ „
Camata pentru unele datorii ale ministerelor	9.3 „ „
Total	301.5 mil. cor.

La astea se mai adaugă camata datoriei de 500 milioane cor. luată în anul 1910 — 21.1 mil. cor.

Așa că în anul 1911 camăta datoriilor în total va fi 322.7 „ „

Aceste cameți în sume enorme le capătă dela Ungaria, capitaliștii bancheri din Austria și Germania, cari le va plăti măestrii mici, proprietarii mici și milioanele de muncitori ziuăși pela fabrici și pela munca câmpului.

Dacă împărțim plățirea acestor cameți pe poporul din Ungaria, socotit afară de agrarii mari, groșii și baronii, comercianți mari etc., cam la 18 milioane suflete, atunci pe tot omul se vine anual 18 coroane dare indirectă, și pe o familie de 5 persoane anual 90 coroane. În schimb însă, poporul muncitor din Prusia — țara stăpânită de Împăratul Wilhelm, fiul Dumnezeului cel nemțesc — care țară e mai bogată ca Ungaria groșilor noștri, atunci plătește anual o persoană 13, și o familie de 5 persoane anual 46 coroane.

Ce zice la toate astea guvernul partidului muscălesc, în frunte cu Khuen, Tisza, Székely și Lukács baci?

*

Credem, că mai urgentă ca toate celelalte puncte din program, ar fi odată introducerea legii votului universal, secret, împărțit după comune, care-i de pretins, căci altcum ne apropiem cu pași repezi de Portugalia republică. Grăbiți, grăbiți, cu votul universal, căci la iarnă sute de mii de cetățeni ai țării n'au ce mânca. Vine frigul și nu au pe ce să-și cumpere lemne de foc.

Desmoștenitul.

Frați români! La luptă!

A sosit timpul, când trebuie să ne ridicăm glasul în contra subjugărilor noastre, pentru-că soarta zi ce merge ni-se îngreunează, precum starea noastră atât economică cât și politică în loc să se îmbunătățească din contră se înrăutățește. Pentru-că domni dela cărma țării nu iau apărarea intereselor noastre, decât apără interesele domnilor, ale capitaliștilor.

Nouă, poporului de jos, ne făuresc lanțuri și dorește a ne ținea de sclavi și pe mai departe.

Da! Lanțuri ne făuresc și sclavi ne țin, pentru-că ne vād, că suntem lași, fricoși și nu protestăm contra fărădelegilor lor.

Noi, poporul, avem datorințe față de patrie, însă n'avem drepturi! Nu! poporul n'are drepturi, dar mai puțin cuvânt, în casa țării, acolo unde se făuresc legile pentru țară și popor.

Parlamentul de azi, e un parlament de clasă, unde se apără interesele clasei bogătane, iar nici decât a clasei proletare. Vedem, cum poporul ajuns deja la sapă de lemn, nemaiputând suporta greutatea sunt siliți a emigra anual cu zecile de mii la America, spre a-și câștiga pâinea amară de toate zilele. **Aici nu mai e de trăit, totul în mâna lor, nimic în a noastră.**

De aceea vă strigăm cu glas înalt: **Te scoală proletare din somnul tău de moarte...** și luptă în contra tuturor dușmanilor tăi, spre cucerirea drepturilor tale, căci după-cum spune un mare învățat: **„muncitorii în lupta lor, n'au de pierdut decât lanțurile, în schimb au de câștigat o lume!”**

Deci la luptă, acuma e timpul când trebuie se ducem la îndeplinire rezolvirea cât mai grabnică a celui mai elementar drept al poporului: **dreptul de vot universal, egal, direct, secret și după comune.**

De aceea, am hotărât a ținea **adunări populare**, în mai multe părți ale țării.

Și anume: Duminică în 20 Noemvrie se va ținea o mare adunare populară, după amiazi la 2 ore în comuna **Sacul**. Iar Duminică în 27 Noemvrie, după amiazi la **Făget**, amândouă adunările se vor ținea cu următoarea ordine de zi:

Votul universal și starea politică și economică a poporului.

De aceea am trimis în toate părțile placte și foi volante, pentru reușirea cât mai impozantă a acestor adunări populare.

CRONICA.

— **Moartea unei tovarășe.** Nu putem trece cu vederea ca să nu amintim despre trecerea în mormânt a unei tovarășe brave, nevasta tovarășului Ioan Pitia, zidar în Alba-Iulia, membru în comitetul secțiunii române de-acolo. Cazul trist s'a întâmplat tocmai când tov. Pitia se afla la conferință, când i-se dădu știrea: *Vino că ția murit consoarta!* pe toți cei de față i-a pornit lacrimile, exprimându-și părerea de rău și împărțind durerea cu tov. Pitia rămas văduv.

— **Secțiunea română a partidului socialdemocrat din Budapesta** aranjează o mare serată literară, Duminică în 20 Noemvrie, seara la orele 8 în Cafe-neau Ceylon, (VII., Rottenbiller-u. Nr. 10). Intrarea liberă. Programul 30 fileri.

— **În atențiunea tovarășilor cari pleacă la Viena!** Ne ținem de datoria ca să atragem atențiunea tuturor tovarășilor noștri cari se află în Viena, sau cari pleacă la Viena, să nu treacă cu vederea, ca să nu cerceteze **Clubul muncitorilor români** de-acolo care ține de două-ori ședințe pe săptămână Luni și Vineri seara începând dela ore 8, la sediul *Holzarbeiter Verband, Viena, V., Margaretten Strasse Nr. 112*. Iar în seriile celelalte începând dela ora 6, se pot înștiința la tovarășul *Hoppe, V., Hundsturmplatz Nr. 8, II. 15.*

— **Donatorii de cărți ai secțiunii române din Sibiu** sunt următorii tovarăși: Ionel Duicu, Craiova, 11 bucăți, Teodor Moga 1, Ioan Crișan 3, Sindicatul pantofarilor 18, Schulz 2, Victor Trimbițaș 5, Ioan Coman 3, Cornel Tăslăuanu 18, Ioan Simtion 1, Dobrogeanu-Gherea, București 1, Spiridon Calu, Budapesta 1 bucată. Total 67 bucăți. Donatorii primească și pe această cale mulțumitele noastre.

Com. secț. rom. din Sibiu.